

Sağlık Planlamasına Giriş

Doç.Dr. Çağdaş Erkan AKYÜREK

Plan

- ***Plan en yalın ifadeyle herhangi bir konudaki kararların toplamıdır.***

- Yöneticinin elindeki kaynaklar (fiziksel kaynaklar, insan kaynakları ve bilgi),

- Gelecekte ne elde etmek için,

- Neye ve nasıl ulaşmak için kullanılacaktır?

İşte bu konularda verilen kararların toplamı planı oluşturmaktadır.

Planlama

- Yakın, orta ve uzun vadede hangi hedeflerin esas alınacağı, bunlara nasıl ulaşılacağı, hangi kaynakların kullanılacağı, bu kaynakların nerelerden temin edileceği gibi konuların bugünden karara bağlanması süreci “**planlama süreci**”ni ifade eder.
- **Planlama planı ortaya çıkarmak için sarf edilen gayretleri, bir süreci ifade eder. Plan bir sonuçtur.**

Planlama

Planlama esasen herhangi bir konu ile ilgili olarak şu sorulara cevap aramaktır:

- ? Ne,
- ? Ne zaman,
- ? Nasıl,
- ? Nerede,
- ? Kim tarafından,
- ? Neden,
- ? Hangi maliyetle,
- ? Hangi sürede,
- ? Hangi kalitede yapılacaktır?

Planlamanın Temel Özellikleri

- ✓ Planlama olayının iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki ***planlamanın geleceğe yönelik bir düşünme, değerlendirme, araştırma ve inceleme işi*** olmasıdır.
- ✓ ***Belirsizlik***
- ✓ Bu belirsizlik planlamayı bir çeşit “***öngörü***” haline getirmektedir.

Planlamanın Temel Özellikleri

Planlamanın bir diğer göze çarpan özelliği ise kavramın risk, amaç ve varsayımlar ile arasındaki ilişkilidir.

- ✓ Planlama, bu ilişkilerin açık ve net bir şekilde ortaya konması,
- ✓ Tartışılması,
- ✓ Elverdiği ölçüde bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi ve sonunda
- ✓ Rasyonel bir seçimin yapılması faaliyetlerini kapsamaktadır.

Sağlık Planlaması

- **Popov**'a göre sağlık planlaması: “Hizmet arzını toplumun ihtiyaçlarına uyarlamak için eldeki mevcut ekonomik imkânlar kullanılarak kamu tarafından alınan önlemler sistemidir”.
- **Parston**'a göre sağlık planlaması: “Gelecekteki ihtiyacı belirleme, bu ihtiyaçları karşılama yollarını tanımlama, bu tanımlamayı eldeki mevcut imkânlarla karşılaştırma ve önerilerde bulunma sürecidir”.

Sağlık Planlaması

- ***Sağlık hizmetleri planlaması***, belirli bir coğrafi bölge veya insan topluluğunun genel anlamda sağlık ihtiyaçlarını değerlendiren ve bu ihtiyaçların mevcut ve gelecekte elde edilmesi öngörülen kaynakların tahsisiyle en etkili şekilde nasıl karşılanacağıının belirlenmesidir.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Her ne kadar sağlık sistemlerinin belirli özelliklere göre sınıflandırılması mümkün olsa da, birbiriyle ***her açıdan tıpatıp aynı sağlık hizmeti sistemine sahip iki ülke bulmak olanaksızdır.*** Bu benzersizlik sağlık hizmetleri endüstrisinin planlanmasında karar vericiler için özel bir durum yaratmaktadır.
- Hizmet ***talep düzeylerindeki esneklik*** sağlık hizmeti planlayıcılarının işlerini zorlaştıran etmenlerden ilkidir. Sağlık hizmeti planlayıcılarının sıklıkla karşı karşıya kaldığı yaşam ya da ölüm cinsinden durumlar, sağlık hizmetleri planlamasına diğer alanlarda bulunmayan ***duygusal bir boyut*** katmaktadır.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- **Sağlık hizmetlerinin örgütlenme şekli** de bu noktada önemli farklılıklar yaratmaktadır. Sağlık hizmetleri endüstrisi otonom şekilde faaliyet gösteren yüz binlerce unsuru içermektedir. Çok sayıda ve türde hizmet sunucusunun çabalarının ortak bir amaca yönelmesi için oldukça az miktarda teşvik vardır. Pek çoğu hizmet sunum süreçlerinde yer alan diğer hizmet sunucularından **bağımsız** şekilde faaliyet gösterirler. Hastane gibi bir örgütün içerisinde bile, birbirinden ayrı **“krallıklar”**ın sayısı şaşırtıcı düzeyde fazladır. Bu birimlerin çoğu birbiriyle **çelişen amaçlara** ulaşmak için çalışırlar. Örgüt içerisindeki ilişkiler karmaşıktır ve bu durum bile tek başına planlama için önemli bir zorluktur.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Sağlık hizmetleri ***farklı pek çok türden “müşteri”*** tarafından şekillendirilmektedir ve bu müşterilerin özellikleri sistem içerisinde yer aldıkları tabakadan tabakaya farklılık göstermektedir. Hastalar bu müşteri gruplarından sadece biridir ve büyük ölçekli bir sağlık kuruluşunun bu şekilde bir düzineden fazla çeşitte müşterisi olabilir. Daha da fazlası, endüstri içerisindeki farklı oyuncuların, diğer oyuncularınki ile çelişen, çatışan amaçları olabilir.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Sağlık hizmetlerinin finansal özellikleri de diğer endüstrilerden farklı özellikler içermektedir öyle ki sağlık hizmetlerinin temel çoğu iktisadî kuram için istisnaları söz konusudur. **Üçüncü taraf ödeyicilerin** bulunduğu konum diğer endüstrilerde görülmeyen bir paydaş konumudur. Sürece dolaylı bir işleyiş kazandıran bu durum karar verme sürecine olan yansımalarıyla planlama sürecini daha da zorlaştırmaktadır.
- **En belirgin ayırıcı gerçek**, tüketim ya da ödeme kararlarının çoğunlukla son kullanıcı olan hasta tarafından verilmemesi de sağlık hizmetlerinde planlama işini zorlaştırmaktadır.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Sağlık hizmetlerini diğer endüstrilerden ayıran belki de en önemli özellik çoğunlukla sağlık hizmeti sunucularının özelliklerini tayin eden ***işlevsel farklılıklardır***. Sadece farklı unsurların farklı işlevleri yürütüyor olması durumu söz konusu değildir, tek bir varlık olan bir hastane bile aynı anda pek çok işlevi yerine getirmektedir. Örneğin hayır amaçlı bir vakıf tarafından kurulan bir hastane, giderlerinin ötesinde gelir elde etme ihtiyacı ile başlangıçta belirlediği hizmet misyonunu nasıl uzlaştıracaktır?

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Sağlık hizmeti sistemlerinin ve bileşeni olan örgütlerin en açık amacı, ***sorumluluk alanlarında yer alan nüfusun sağlık hizmeti ihtiyaçlarını karşılamaktır.*** Bu çoğunlukla hasta bakımıyla gerçekleştirilmektedir ve bu nedenle sağlık hizmeti deyince akla önce hasta bakımı gelmektedir. Ancak hasta bakım süreçlerinde faaliyet göstermeyen, farklı işlevleri olan pek çok sağlık kuruluşu da vardır. Ayrıca hizmet sunumunda yer alan örgütlerin de çoğunlukla pek çok türde farklı işlevi bir arada yürütmesi söz konusudur.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Sağlık hizmeti sistemleri pek çok şekilde bir toplumun “*normal*” ve “*anormal*” olarak tanımlanacak bireylerine dair özelliklerin tanımlanmasında bir sosyal kontrol mekanizması işlevi görmektedir. Tüm toplumlarda, sağlık hizmeti sisteminin toplumu bütünleştirici bir tarafı vardır. Toplumun bir hastalığa karşı bir araya getirilerek grup değerlerini güçlendirmektedir. Sistem ayrıca hastalık ve ölümün nedenlerini açıklanması rolünü de üstlenmiştir.

Sağlık Planlaması Neden Farklıdır?

- Hangi tarafından bakılırsa bakılsın, ***sağlık hizmetleri asla tipik bir endüstri değildir.*** Bir endüstri olarak, farklı ve benzersiz özellikleri nedeniyle planlama tekniklerini doğrudan uygulanması diğer endüstrilerden daha zordur. Örgütsel düzeyde bile, örgüt tiplerindeki çeşitlilik her sağlık hizmeti planlayıcısı için önemli bir zorluk yaratmaktadır.